dramatisch dichter doet dit reeds, wanneer hij in zijn drama's zondige personen laat optreden, spreken en handelen. Want om dit te kunnen doen, moet hij eerst met zijn verbeelding in die zondige wereld zijn ingegaan. En al is het waar, dat dit gevaar grooter is, wanneer het niet bij een indenken in de zielsgesteldheid van een zondig mensch blijft, maar ook tot uitbeelding komt in gelaatstrekken, in gebaren en in handelingen, zooals dit bij een acteur het geval is, toch volgt daaruit niet, dat hij daarom zelf door deze zonde wordt aangetast. Een acteur kan op de meest treffende wijze een moordenaar uitbeelden, zonder daarom zelf ook maar een oogenblik door moordlust te worden aangetast.

Natuurlijk is het een geheel andere vraag, of een Christen goed doet, met zelf naar de komedie te gaan of zijn kinderen toe te staan daar heen te gaan, ook al worden er zoogenaamde »goede stukken« opgevoerd. In Roomsche en Luthersche kringen ziet men hierin geen kwaad; zelfs pastoors en predikanten zijn gewoon de tooneelvoorstellingen bij te wonen, zonder dat iemand zich daaraan ergert. In onze Gereformeerde kringen heeft men er zich meest van onthouden. Niet alsof het zien opvoeren van een klassiek drama daarom op zichzelf zonde zou wezen, maar omdat het tooneel een wereldsch vermaak is en het gevaar groot is, dat men den smaak van het tooneel eenmaal beet krijgende, ook verkeerde stukken zal gaan bijwonen. Maar al is uit het oogpunt van Christelijke voorzichtigheid voor deze »geheelonthouding« zeker veel te zeggen, toch mag niet vergeten worden, dat een Regeering geheel anders tegenover dit vraagstuk staat. Het tooneel is voor een goed deel voor ons volk een kunstgenot. En wat de Regeering doen kan om het tooneel op hooger zedelijk peil te brengen en daardoor deze kunst niet tot een vloek, maar tot een opvoedingsmiddel voor het volk te maken, is haar plicht en roeping.

De N. C. S. V.

Naar aanleiding van het schrijven van Dr. B. J. Esser, dat we onlangs in de *Heraut* opnamen en waarin hij rekenschap gaf, waarom hij niet meer zijn vroeger afkeurend standpunt tegenover de N. C. S. V. innam en ten slotte herinnerde aan het woord dat »zijn vriend Rullmann« in zijn studententijd gewoon was op de N. C. S. V. toe te passen: verderf het niet, er zit een zegen in, schrijft Ds. Rullmann in de *Utrechtsche Kerkbode:*

Laat ons hier mogen verklaren, dat we dit nog zeggen. We meenen namelijk, dat de N. C. S. V., mits ze zich organiseere als een vereeniging van ethische studenten, in de studentenwereld aan de Openbare Universiteiten nog gezegend kan werken. Maar o.i. zijn Gereformeerde studenten in de N. C. S. V. niet op hun plaats. Reeds in het *Gereformeerd Studentenblad* van 1898 en 1899 hebben we een serie van vijf artikelen geschreven, om dat aan te toonen. Tegelijk drongen we er toen echter op aan, dat de Gereformeerde, de Ethische en de Roomsche studenten zich ieder met hun eigen beginsel zelfstandig zouden organiseeren, om dan, overal waar het maar kan, gezamenlijk den anti-christelijken geest in de studentenwereld te bestrijden.

Een »angstvallig zich gescheiden houden van studenten uit een ander milieu« hebben we dan ook nooit verdedigd. Wel echter een welbegrepen isolement, dat kracht zoekt in getrouwheid aan eigen gereformeerd beginsel.

Het gevaar van de N. C. S. V. in haar tegenwoordige organisatie schuilt o.i. juist in dit prijsgeven van onze Gereformeerde eigenaardigheid voor het lokaas van een verwaterd Christendom. Daarop zinspeelde ook reeds de student Esser, toen hij schreef: »Ziet gij dan niet den afgrond, waarin het Christelijk Nederland gevoerd wordt door schijnvrome mystiek en goedgemeende liefheid? Begrijpt gij dan niet, tast, voelt gij niet, hoe de N. C. S. V. één van de kostelijkste middelen voor Satan kan zijn om in slaap te wiegen in plaats van wakker te schudden, om de grenzen uit te wisschen in plaats van met beslistheid te trekken?"

In zijn jongste schrijven aan *De Heraut* laat onze vriend Esser er zich niet over uit, of hij de consequentie van deze vragen nog voor zijn rekening neemt.

We meenden ook dit antwoord onder de oogen onzer lezers te moeten brengen, opdat het: audi et alteram partum, zou worden toegepast.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. Dr. G. Oorthuis, Pred. b. d. Nederd. Herv. Gemeente Amsterdam, Anastasius' »Wegwijzer«, Bullingers »Huysboeck« en Calvijns »Institutie« vergeleken in hun leer van God en mensch. — N. V. Boekhandel en Drukkerij voorheen E. J. Brill, Leiden, 1919.

De ondertitel van dit boek: »Eene bladzijde uit de Vaderlandsche Theologie vóór de Synode van Dordrecht« duidt het doel aan wat de Schrijver er zich mee heeft gesteld.

De aanleiding er toe was, dat wij den 29sten Mei van dit jaar de Synode van Dordrecht hebben herdacht. Den 29sten Mei toch van 1619 werd die Synode met de 180ste Sessie besloten.

»Ter gedachtenis dezer groote Kerkvergadering waag ik het", zoo schrijft Dr. Oorthuis, »aan het godgeleerd Nederland — en daaronder versta ik waarlijk niet alleen de theologen van professie — een studie aan te bieden over drie dogmatische werken, zonder welke de Synode van Dordrecht met hare voor- en nagedachtenis, niet recht verstaan en gewaardeerd kan worden«.

Met deze drie werken zijn dan bedoeld: »Der Leken Wechwijzer«, »Huysboek« en »Institutie«, die, zooals Dr. Oorthuis schrijft, »drie verschillende stroomingen of nuanceeringen, ja zelfs drie verschillende phasen in de Nederlandsche Reformatie vertegenwoordigen«. (p. VIII). Gelijk uit den hoofdtitel van deze Studie blijkt, worden de drie auteurs van de daarin behandelde werken, wat hun in die werken voorgedragen leer omtrent »God en mensch« betreft, vergeleken. Oorthuis belooft op het einde van zijn Voorwoord dat »bij deze vergelijking zal blijken, hoe weinig reden er is, Anastasius of Bullinger, ten koste van Calvijn te verheerlijken als bij uitstek bijbelsche theologen en dat veeleer Calvijn te eeren is als zulk een bijbelsch godgeleerde, wiens levensworsteling het was niet alleen aan sommige, maar aan alle woorden Gods te doen recht wedervaren." (p. XIX)

Tot zoover het Voorwoord.

In een Inleiding bespreekt de schrijver de drie auteurs en hun werken. Hij vertelt hier van Johannes Anastasius Veluanus, op wien door Proff. Moll in 1859 de aandacht werd gevestigd, waardoor toen »op eenmaal de vergeten Geldersche Hervormer ten voeten uit getrekend stond," en wiens persoon en werk zoo in Duitschland als in Nederland in de laatste jaren, ten en ent vooral door Prof. Pyper, al meer zijn belicht.

Wie geen theologen van professie zijn, kunnen hier o.m. vernemen, dat de auteur van »Der Leken Wegwijzer" eigenlijk Jan Gerritzoon Verstege heette; dat hij 1518 te Stroe, bij Garderen, op de Veluwe geboren is; en in 1544 pastoor te Garderen werd. Verder, dat hij te Garderen, waarschijnlijk hoe langer hoe beslister in reformatorischen geest preekte en daarom den 1sten Januari van 1556 gevangengenomen en voor de inquisiteurs Sonnius en Gruwel werd geleid. Door herroeping van wat hij te Garderen geleerd had redde hij zich van den dood, maar kwam niet uit de gevangenis. Verstege werd naar Leuven gezonden, doch vluchtte vandaar en waarschijnlijk naar de Palz. In 1554 is zijn hoofdwerk: »Der Leken Wechwijzer" in het Geldersch dialect verschenen.

Na Verstege wordt dan Bullinger en diens Huysboeck, Calvijn en diens Institutie besproken.

Op Bullinger was bij vernieuwing de aandacht gevestigd door Prof Gooszen.

Na deze Inleiding volgen drie hoofdstukken.

Dr. Oorthuis heeft in zijn Studie de vol, eudmethode toegepast. De inhoud der drie werken is onder verschillende loci der Dogmatiek gebracht. Zoo handelt het eerste hoofdstuk Van de Heilige Schrift; het tweede Van God; het derde Van de Schepping, den mensch, de zonde en de Praedestinatie. In elk dezer drie hoofdstukken wordt eerst uit de drie werken geëxcerpeerd, wat daarin, met betrekking tot den bepaalden Locus, is te vinden. Zoo b.v. in hoofdstuk I wat Anasthasius, Bullinger en Calvijn in Wechwijzer, Huysboeck en Institutie over de Schrift leeren. Aan het eind van elk hoofdstuk worden de drie leeren met elkaar vergeleken.

Uit deze drieërlei vergelijking blijkt dan 1o., dat de Schriftbeschouwing der drie werken dezelfde is. »Alle drie prediken met beslistheid, dat alleen in Zijn Woord, in de Heilige Schrift, God Zichzelven en alles wat tot onze zaligheid van noode is heeft geopenbaard". (h. I p. 68) en 2o., dat wat de Theologie in enger zin of de Godsleer betreft, zij evenzeer overeenstemmen. »Niet alleen zijn zij in overeenstemming met elkander, maar ook met de aloude en in Conciliën vastgestelde leer aangaande de Eenheid en Drieëenheid Gods". In dit opzicht staat de Kerk der Reformatie niet tegenover de Roomsche (h. II p. 102).

Anders staat het met de in h. III besproken Loci, bepaaldelijk met dien over de Praedestinatie, en Dr. Oorthuis wijst hier op de verschillen.

»Is Anastasius in dezen volgeling van Erasmus, tevens is hij een voorlooper en wegbereider der Remonstranten, in wier kringen »Der Leken Wechwijzer« gezochte lectuur was.« (h. III p. 199) Van Bullinger, »bij wiens verklaring van de Praedestinatie vele Remonstrantsgezinde of althans van onrechtzinnigheid verdachte predikanten wilden blijven«, schrijft Dr. Oorthuis, dat hij in zijn Huysboek »de absolute Praedestinatie verwierp en een conditioneele leerde, die in het wezen der zaak geen praedestinatie meer is« (h. III p 200). Van Calvijn schrijft hij, dat deze »zijne onderwijzing in de Christelijke Religie heeft geput uit en gegrond op het Woord Gods. Dit geldt ook van zijn onderwijzing in de leer van Verkiezing en Verwerping. En het is geen wonder, dat een theologisch volk als het Nederlandsche, de juistheid van Calvijns uiteenzetting heeft erkend niet alleen tegenover Anastasius, maar ook tegenover den milden Bullinger, dien het overigens liefhad«. Dr. Oorthuis eindigt zijn bezonken en gedocumenteerde Studie met deze woorden: »Het gaat gemakkelijk genoeg om altijd maar weer te herhalen, dat mannen als Anastasius en Bullinger, ja zelfs ook Erasmus en zijn discipelen, zoo bij uitstek bijbelsche theologen waren! Maar eerlijk onderzoek zal Calvijn in eere moet herstellen als den man, die meer dan die anderen, aan heel de Schrift is gehoorzaam geweest«. Met dit slot van zijn boek komt hij terug op zijn hierboven door mij vermelde belofte uit het slot van zijn Voorwoord (p. XIX).

Ik kan het niet anders zien, dan dat die belofte is vervuld en met dank aan den geleerden schrijver voor wat hij ons uit deze vergelijkende Studie heeft doen blijken, dunkt zij mij »ee bladzijde uit de Vaderlandsche Theologie vóór de Synode van Dordrecht", die wij, Calvinisten, niet ongelezen mogen laten en die ons de Synode van Dordrecht, zoo noodig, des te hooger zal doen waardeeren.

Een nauwkeurig register verhoogt de bruikbaarheid van het boek.

2. J. Maskreeuw, Geschriften. — Enkhuizen. Druk van P. Bais (firma W. Over de Linden.) 1918.

Maskreeuw, geboren in 1779 en gestorven in 1855, woonde te Opperdoes in Noord-Holland, waar hij landbouwer en veehouder was. In 1815, toen aan de Gereformeerde Kerken ten onzent de Synodale Organisatie werd opgelegd, scheidde hij zich van het Hervormd Kerkgenootschap af en voelde zich gedrongen tot prediken en schrijven. De profetische schriften van het O. T. en de Openbaring van Johannes hadden, zoo bij het een als het ander de voornaamste plaats en werden dan op zijn wijze verklaard. Een kring van hoorders, waarvan nog enkele in leven zijn, verzamelde zich om hem.

De hierboven genoemde Enkhuizer Firma heeft het voornemen opgevat Jan Maskreeuw's vele nog in handschrift aanwezige geschriften in druk te geven.

Zij is vast begonnen met, wat hier voor mij ligt, zijn geschrift over Openbaringen 16: 8 — 17.

„Mocht het blijken, dat dezen oplage voldoende afname vindt, dan wordt er wel over gedacht om het drukken van de andere stukken te vervolgen," schrijft de Firma.

Ik hoop voor haar, dat het blijken mag. Na kennismaking met dit boekje, wil het mij echter voorkomen, dat er weinig kans op bestaat. Verklaring van de O.T. Profetieën en van de Openbaring, vereischt nog andere bekwaamheden dan die waarover, naar het mij toeschijnt, Jan Messarreeuw beschikte, en aan voorlichting van schrijvers, welke over die nog andere bekwaamheden beschikken, ontbreekt het in onzen tijd allerminst.

3. Tijdschrift voor Zedekunde. Leiden — S. C. van Doesburgh — 1919.

Aan een Nederlandsch tijdschrift over Zedekunde bestond ten onzent zeker behoefte. In die behoefte wil dit Maandschrift voorzien. Het doel daarmede is, »niet — een of andere zedelijke theorie te verkondigen of op te voeden tot levenswijsheid, *maar* — de studie van de zedekunde als wetenschap te bevorderen.«

De November Afl. bevat een artikel: Over de methode der normwetenschappen van Leo Polak en een van Dr. N. Westendorp Boerma: Adam Smith over Zelfbeoordeeling. Verder Gedachten van Rée, waarmee wel de in 1901 gestorven utilist Paul Rée zal bedoeld zijn, en Brieven aan de redactie onder welke rubriek 'n brief van Prof. Heymans.

Eischt, naar een harer beoefenaars ten onzent eens opmerkte, de Ethiek eigenlijk een heele Faculteit, waar deze eisch in afzienbaren tijd nog wel niet zal vervuld worden, kan een Tijdschrift voor Zedekunde al vast dienst doen. Mijn voornemen is dan ook, op het belangrijkste in deze periodiek de aandacht te blijven vestigen.

4. Bredée's Boekhandel en Uitgevers Mij. zond ons weer een Martha Kalender voor 1920. Het schild geeft een keurige voorstelling van „Jezus' prediking op het Meer." Het blok met zijn teksten en stichtelijke bijschriften is ook nu weer goed bewerkt.

G.

Post Scriptum.

De Hoogleeraar Geesink heeft het, tot mijn leedwezen, in zake de uitgave van Ds. Winckels boek, die, gelijk de lezers van de *Heraut* weten, geheel buiten mijn voorkennis plaats had, tegen mij en voor den uitgever opgenomen, niettegenstaande deze mij hierbij geheel voorbij ging.

Ik kan hierover niet anders dan mijn leedwezen uitspreken. Handelen gelijk dusmaal de uitgever 't aandorst, deed te kort aan mijn onbetwistbaar recht, en het deed mij leed, dat de Hoogleeraar Geesink het hiervoor opnam.

Dr. A. K.

Uit de Pers.

In het *Noord-Hollandsch Kerkblad* schrijft Ds. Impeta het volgende over *saâmleving met andersdenkenden.*

Eén van de grieven die sommige „jongeren" (*critische* „jongeren" dan, wel te verstaan, in onderscheiding van de veel meer thetisch, opbouwend, gezinde) kenbaar maken tegen onze Gereformeerde Kerken, hare voorgangers en leden, is ook deze dat wij zoo weinig aanraking, gemeenschap, saamleven zoeken met „andersdenkenden;" ja, die veeleer mijden, schuwen, en alle spoedig bitter verwijten gaan doen aan zulken, die, met meer ruimte van hart, dergelijke aanraking wèl zoeken, nadere gemeenschap wèl betrachten, inniger saamleven wèl toonen op prijs te stellen.

Ds. Netelenbos geldt dan voor deze »jongeren" als *het* navolgenswaardig voorbeeld, ook in dezen immers hij bewees met de daad hoe op dit stuk niet bekrompen enghartigheid hem kon behagen maar de zijne was die breede opvatting der dingen, dewelke hem de broederhand deed reiken aan niet-Gereformeerden, maar van wier geloof in Christus hij meende overtuigd te mogen zijn.

Het probleem, met zulke klacht en grief aan de orde gesteld, is ongetwijfeld waard te worden ingedacht.

Het voorgestelde ideaal lijkt zoo schoon.

Wij houden meer van de ruimte dan van de engte, op allerlei gebied. Het »Rehoboth" is één onzer blijdschapsleuzen en dankbaarheidszangen: „de Heere heeft ons *ruimte* gemaakt". De vaderen spraken gaarne van het *ruime* Vaderhart Gods. Wij stellen ons Jezus Christus — gelijk ook de Christusfiguur van den beroemden Deenschen beeldhouwer Thorwaldsen däärin het bij uitstek schoone van zijn Middelaarsheerlijkheid tot ons zielsbesef brengt — zoo bij voorkeur voor als staande met *uitgebreide* armen, tot zich noodend *alle* vermoeiden en belasten, terwijl van zijn heilige lippen de bij uitnemendheid troostrijke verzekering vloeit dat hij *niemand* dergenen, die tot hem komen, zal uitwerpen. En dat de genade *mededeelzaam* maakt — het wordt door elk vrome van zin als één harer lieflijkste en loflijkste eigenschappen gepresen.

Maar wat zeggen ons deze waarheden ten aanzien van ons gelaakt wordend gedrag?

Om deze kwestie tot beslissing te brengen is noodig, dat de klacht der »jongeren" helder geformuleerd wordt, niet blijft hangen in vage algemeenheden, maar wordt in verband gebracht met concrete feiten en daden en levensverhoudingen.

Zal dit geschieden, dan moeten een paar vragen duidelijke beantwoording vinden.

Vooreerst: wat verstaat ge onder »andersdenkenden"? Wat is de kracht van dat »denken" en welke de draagwijdte van dat op zich zelf zoo zuiverformeele woord „anders"? Dit »denken" zal toch wel niet bedoeld zijn als een blootelijk »meenen" met de opengebleven mogelijkheid dat ze morgen weer iets geheel daarvan verschillends voorstaan, gelijk wij het woord »denken" in zulk een *zwakken* zin gebruiken als we bijv. zeggen »ik denk nog wel eens bij u aan te komen". Maar dit »denken" wordt natuurlijk bedoeld in den »sterken" zin waarin wij bijv. spreken van „dichters en denkers". »Denken« is dan in de combinatie „andersdenkenden« eensluidend met gelooven en belijden.

Maar wat gelooven en belijden dan die niet-Gereformeerde „broeders«? Iets „anders« dan wij ja, dat spreekt van zelf; want zij zijn en noemen zich »niet-Gereformeerd«. Ze bewandelen »andere« wegen. Maar hoever wijken nu deze »andere« wegen van »onze« wegen en van „den« weg dien Gods Woord ons, naar ons inzicht der Schriften teekent, af?

„Anders" kan zijn: volstrekt anders, in den zin van: tegenovergesteld; of: heel anders, in den zin van: zeer belangrijke afwijking toonend; of: een klein weinigje anders, met verschil op betrekkelijk ondergeschikte punten.

Nu staat dit vast dat dusgenaamde »interconfessioneele« verschillen, dat zijn zulke die blijven binnen de grens onzer belijdenis (bijv. het verschil tusschen Supra- en Infralapsarisme) immer door de vaderen, en terecht, zijn geduld. Maar daarover loopt het geding met de »jongeren« niet.

Welnu — wanneer het dan extra- (buiten-) confessioneele geschillen zijn — waar en welke is dan de maatstaf, aan te leggen aan het niet of al geoorloofd achten der afwijking, ter beslissing van de vraag of we met zulken »saamleven« mogen al dan neen? Waar is dan de grens? Als de Gereformeerde belijdenis en het ten volle beamen van haar, *niet* de grens mag zijn (gelijk *wij* stellen), zullen de »jongeren« ons dan duidelijk zeggen waar zij wèl een grens willen trekken; wien zij „broeder«, »broeder in Christus Jezus« zullen noemen, en wien niet? Zullen zij ons duidelijk zeggen hoeveel en hoe groote afwijking van de Gereformeerde belijdenis zij toelaatbaar achten, om toch nog zulken afwijkenden gewillig te reiken de broederhand?

Met de zeer gewenschte beantwoording van deze vraag hangt nauw samen de kwestie wat de „jongeren" willen verstaan onder »*saamleven*". Dit is weliswaar niet een woord dat ik uit één hunner klachten letterlijk kan halen; maar het is een woord dat ik zoo vrij ben voor hen uit meerdere hunner klachten te distilleeren.

Saamwerken doen we ongetwijfeld met niet-Gereformeerden op meer dan één gebied. Met vele Hervormde broeders, die met ons één in belijdenis zijn, werken we blijde samen bijv. op 't terrein van school en onderwijs; en hoe in onze antirevolutionaire politiek een doopsgezind predikant één onzer vooraanstaanden is, mag van algemeene bekendheid worden geacht.

Achten willen we ook o zoo menig niet-Gereformeerde, om zijns persoons-, om zijns werks-, om zijner deugdzaamheid-, om zijner vroomheid-wil; en wij zeggen tot velen hunner niet 't hoogmoedig-farizeïstische: »wij zijn beter dan gij", maar het oprecht-gemeend-nederige: »gij zijt beter dan wij.«

En dat de *hemel* óók voor niet-Gereformeerden zal opengaan; dat God Zijn volk en kinderen heeft óók onder dezulken die in dit aardsche leven met ons op meer dan één punt (mits het niet het cardinale zij!) in belijdenis meenen te moeten verschillen — we nemen het volgaarne aan. God de Heere vergeeft menigvuldiglijk. Hij moet ons vergeven dwalingen en afdwalingen beide; Hij zal ook velen, die niet met ons gingen, vergeven de dolingen huns wegs en hen zaligen om Christus' wil.

Maar als een »jongere" ons aanvalt om onze »enghartigheid" op 't stuk van het *kerkelijk* »saâmleven" met zulken die onze Gereformeerde belijdenis niet onderschrijven; dan gaan we met hem niet accoord; en dan wenschen we geen duimbreed te wijken — om des Heeren wil.

We wenschen géén van beide; we wenschen *niet* een kerk binnen welker muren (gelijk bij de Hervormde het geval is) allerlei richtingen — van het meest-beslist »ja" tot het even-stellig „neen" toe — »saamleven« onder *één* kerkelijken band, die toch ten slotte niet *bindt* maar *knelt*; niet *sterkt* maar *wondt*; niet *steunend-helpend* maar *groei-belemmerend* werkt; we wenschen óók niet — met behoud van onze Gereformeerde belijdenis-kerk — een broederlijk-kerkelijk saamleven met, zij 't ook verwante, »andersdenkenden", in tijdelijk-kerkelijk saamkomen (bij gelegenheden samenkeken, als aan van den kansel en dergelijke) — omdat we meenen dat dit alles niet kan of mag vanwege het allesbeheerschend beginsel dat Jezus Christus, de Koning zijner kerk, *als volstrekt souverein Koning*, door ons, zijne kerkleden, moet worden erkend. Deze erkenning nu brengt mee en sluit in, dat Hij zal te beslissen hebben wat als waarheid door zijne Christgeloovigen, in hun qualiteit van kerkleden, zal worden geloofd, beleden, gehuldigd. En bezien wij, Gereformeerden, dan de waarheid, de waarheid Gods, met zulk een oog dat zij volgens ons is saamgevat en op de meest-zuivere wijze weergegeven in de Gereformeerde Belijdenisschriften, dan moeten deze ook onvoorwaardelijk als accoord van kerkelijke gemeenschap worden erkend en aanvaard door hen met wie wij als broeders *kerkelijk willen saamleven.*

De kwestie van de Evangelisatie is daarbij toch een geheel andere. O zoo gaarne willen wij *velen* bereiken met de verkondiging des Evangelies. Onze Heiland kwam om een *vuur* te werpen op de aarde.

Máár: zal het vuur van den waarachtigen godsdienst, naar ons hartelijk begeeren, een grooten hoop houts aansteken, dan moet het vóór alle dingen zelf *zuiver* worden gehouden. De Perzen, die vuuraanbidders waren, zorgden er allerzorgvuldigst voor dat geen druppel water, geen vuil en geen deel van eenig lijk, ooit viel in hun heilig tempelvuur; en een die »onrein« was, in hun schatting, mocht er zelfs van verre niet inblikken.

Leeren wij daaruit: zelf hebben en houden een *heilig vuur* (heilig in den zin der Schriften); dan zal 't ook — niet om te verteren, maar om te behouden — naar buiten zich uitbreiden en zuiverend heiligen allen tot wie uitgaat het welbehagen onzes Gods!

Voor Kinderen.

BEKEERING.

III. (Slot).

„Zie eens" sprak de professor, „gij zoudt het zoo hier niet verwachten."

Meteen trok hij een zwaar groen gordijn weg, dat aan den wand hing. Met verbazing aanschouwde de jonge gravin nu het levensgroote afbeeldsel van een dame, even jeugdig als zij zelf. Deze was prachtig gekleed en smaakvol gesierd met paarlen en juweelen. Maar alles naar een mode die al heel lang uit den tijd was. Het zeer schoone gelaat was omlijst door licht bruin haar, dat in lange krullen op de schouders viel.

Wat een prachtig schilderij" riep de bezoekster opgetogen, „maar van gisteren is die dame zeker niet. Hebt u haar nog gekend oom?"

„Straks, straks" zei oom glimlachend. „Wij zijn er nog niet."

Een oogenblik later stonden zij bij een tweede gordijn, dat de hoogleeraar wegschoof. Nu werd opnieuw een schilderij zichtbaar in breede, zwaar vergulde lijst gelijk de vorige. Op het tweede was voorgesteld een oude dame van edel voorkomen met zilverwit haar en zeer vriendelijk uiterlijk. Ook haar kleedij was blijkbaar uit een lang vervlogen tijd.

„Wat een verschil met het vorige" riep het jonge meisje.

„'t Wordt nog grooter" sprak haar oom ernstig."

Een derde gordijn werd weggeschoven. De jonge gravin verschrok bij wat zij zag, en gaf een schreeuw van plotselinge ontsteltenis. Dezemaal zag zij geen schilderij, maar op een voetstuk een geraamte, waarvan het doodshoofd haar scheen aan te grijnzen.

„Gij zult u wel verwonderen" sprak de hoogleeraar, „deze drie dingen hier te vinden. Ze zijn trouwens niet afkomstig van mij, maar van mijn voorganger, den dokter die vroeger hier werkte. Toen hij heenging liet hij achter wat gij gezien hebt als gedachtenis. Ik heb het aanvaard, maar de beelden toegedekt omdat ik niet aan elk bezoeker uitlegging kon geven."

„Dan mag ik wel heel dankbaar zijn", zei nichtje. „Maar welke bedoeling had uw voorganger met wat hij deed?"

„Hij bedoelde" zoo sprak de professor nu hoogst ernstig, „een duidelijke les te geven aan allen die trotsch zijn op schoonheid, rijkdom, pronksieraden, in 't kort al 't wereldsche dat vergaat. Ge hebt nu driemaal dezelfde persoon gezien, eerst jong, toen oud, ten slotte zooals zij nu zal zijn. Dat lot wacht ons allen, u en mij. Laten wij dit niet vergeten; het kan ons goed doen".

Het jonge meisje vond het hier nu toch wat akelig, en was blij toen oom zei:

»Maar nu is het hoog tijd dat wij gaan. Er wacht mij nog zooveel".

Twee weken gingen voorbij. Het meisje was stil, in zich zelf gekeerd, zoo geheel anders dan vroeger, dat het wel de aandacht moest trekken, allereerst van oom en tante. Maar deze, al begrepen ze veel, spraken van niets bizonders; ook niet toen hun bezoekster na weken weer vertrok. Nog tweemaal was zij in het laboratorium geweest, maar van de schilderijen was niet meer gesproken.

Nog niet lang was de jonge gravin weer thuis, of ook de ouders bemerkten dat hun dochter niet meer dezelfde was als vroeger. Zij scheen den lust om zich op te schikken te hebben verloren, en niet meer te denken aan pronken met al het moois. Doch ook haar vreugd scheen weg, zij was stil en droevig.

Maar zoo is het niet gebleven. De droefheid is tot blijdschap geworden en wel tot eeuwige, heerlijke blijdschap, die zij kennen welke bekleed zijn met den mantel van Christus' gerechtigheid, en die de parel van groote waarde hebben gevonden.

En als men later de gravin vroeg hoe die wonderbare verandering tot stand was gekomen, antwoordde zij: »Door Gods genade, en als middel wilde Hij iets gebruiken, waaraan misschien nooit iemand zoo gedacht hebbe.". En dan volgde het verhaal dat wij deden, en nog meer dat wij nu laten rusten.

Wonderlijk zijn Gods wegen!

UIT HET OOSTEN.

DE WILDE DIEREN.

Tot de gevaarlijkste van deze behoorden in het Oosten de slangen en adders.

De eersten waren in den regel niet vergiftig, al konden hun beten veel schade doen. De anderen waren zeer gevreesd om hun vergif of venijn, 't welk een doodelijke wond kon veroorzaken. Slangen en adders kwamen veel voor. Zij bewoonden veelal woeste plaatsen, maar werden ook aangetroffen in bewoonde streken bij en in de huizen der menschen.

Salomo zegt: Wie een muur doorgraaft, een slang zal hem bijten. Hij doelt daarmee op een dief, die in een huis wil dringen door een gat te graven dat onder de muur doorloopt, maar die onverwachts stuit op een daar verborgen slang die, in haar rust gestoord, den indringer bijt. Zoo, wil Salomo zeggen, krijgt het kwaad zijn loon.

Van slangen wordt in de Schrift veel gesproken. Reeds op de eerste bladzijden. Wij lezen van vurige, dat is venijnige slangen, die tot een straf over Israël gezonden werden. De slang is het beeld van list, voorzichtigheid en sluwheid, gelijk de adders van boosheid en gevaarlijkheid. Dit werd bedoeld, als de Heere Jezus de Farizeeën adderengebroedsels noemde. De satan bediende zich in het Paradijs van de slang om zijn booze plan te volvoeren, en heet zelf de oude slang.

Daar de beet der slangen zoo gevaarlijk was, zocht men zich er tegen te vrijwaren door de hulp van personen, die beweerden door middel van tooverkunsten de slangen te kunnen beletten kwaad te doen. Ook gaven zij door tooverij behoedmiddelen tegen slangenbeten. Zulke menschen waren ook de toovenaars, die voor Farao stonden. Het valt moeilijk uit te maken wat zij eigenlijk deden, of zij bedriegers waren of in zekeren zin geneeskundigen. Zeker is dat men tegenwoordig nog in de warme landen zich tegen het vergif van slangenbeten kan laten inenten. In het Oosten geloofde men dat het tooveren of bezweren, zooals men het noemde, altijd moest voorafgaan. Daarom zegt Salomo, dat als de slang eenmaal gebeten heeft, ook de beste bezweerder geen raad of hulp kan aanbrengen.

In den Bijbel wordt vaak van draken gesproken. Dat zijn slangen. Zoo wordt in Openb. 20 de duivel genoemd de draak, de oude slang. Draken als in de fabelleer voorkomen met vleugels, geweldige klauwen, vurige tongen en vreeselijke tanden bestaan niet. Wat men thans een draak noemt is een vrij onschuldige hagedis.

Zeer lastige en gevaarlijke dieren ook waren in het Oosten de insecten en dergelijke dieren. Nu zijn die bij ons ook wel lastig; denk slechts aan muggen en vlooien. Maar in het Oosten ontwikkelen zich die dieren tot zwermen van millioenen, en tot dieren wier beet of steek voor den mensch zeer noodlottig kan worden. Dit geldt niet alleen van insecten maar ook van andere kleine dieren, vliegende, springende, kruipende enz. Zulke dieren zijn de schorpioenen, de sprinkhanen, de muskieten, in 't kort al te maal dieren, waartegen men veel minder doen kan dan tegen de groote.

Hoogenbirk.

Buitenland.

Gemengd Nieuws.

Treffende vermaning. De Rechter Bailhacke van Cardiff Assires had dezer dagen een negentien jarig meisje, beschuldigd van kindermoord, te vonnissen. Op hare belofte dat zij na hare vrijlating uit de gevangenis naar eene Christelijke inrichting zou gaan, veroordeelde de rechter haar tot negen maanden gevangenisstraf; haar vermanende een nieuw leven te beginnen. Hij sprak daarbij: »Alleen de kracht van Christus zelven kan u veranderen van het meisje dat gij geweest zijt, in de vrouw, die ik hoop dat gij worden zult."

Het Engelsche blad, waaraan wij deze mededeeling ontleenen, teekent er bij aan, dat een dergelijke vermaning in deze dagen een uitzondering is.

Winckel.

Officieele Berichten.

De classis Goes der Geref. Kerken heeft in hare buitengewone vergadering van den 4den December 1919 praeparatoir geëxamineerd en met alle stemmen toegelaten om te staan naar den Dienst des Woords in de Geref. Kerken, den heer I. K. Wessels, theol. candidaat, te Goes.

In naam der Classis,

R. J. van der Veen, *Scriba.*

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons:

Wanneer men meent dat de administratie der Vereeniging voor Hooger onderwijs een der meest aangenaamste werken is, dan slaat men den bal niet mis.

Het opmaken van een begrooting, waar uit een te kort blijkt voor het komende jaar, is niet aangenaam, maar wat zou het treurig wezen zoo de inkomsten de uitgaven overtreffen, omdat er geen hoogleeraren kunnen benoemd worden.

Zoo gezien, kan zelfs een te verwachten tekort tot blijdschap stemmen.

Daar komt bij, dat het tegemoet zien van een tekort weer aanleiding en recht geeft om de broeders medewerkers aan hun vrijwillig opgenomen taak te herinneren, en waar telkens blijkt dat zulk eene herinnering waardeering vindt, geeft ook dit werk stof tot blijdschap.

Voeg daarbij de verrassingen als »ik heb mijne contributie verdubbeld. Dat mag wel, nu de Heere ons schoolmeesters zoo kennelijk ruimte maakte" en ook: »X bedankte maar U kunt Y voor ƒ 2.— als nieuwe begunstiger noteeren."

Zeker, zulk een bericht geeft ook weer wenschen. Hoevelen zijn er niet wier inkomsten met 40 of 50 pCt. verhoogd werden en die toch hun contributie op hetzelfde bedrag hielden.

Waar blijven de jonge mannen, ook de jonge onderwijzers?

Spontane uitingen van een juist inzicht in het verband tusschen het lager en het hooger onderwijs stemmen tot dank, maar roepen ook weer tot meerdere actie.

Kan het nu heerlijker!

Vermeerdering van inkomsten geeft werk om de uitgaven te verhoogen, terwijl dit weer roept om toch met het aanwinnen van contribuanten voort te varen.

Bij de collecten in ons nommer verantwoord,

was er een, die driemaal hooger was dan voorheen.

Van *f* 47.65 in 1917 en *f* 42.09 in 1918 werd nu het bedrag tot *f* 122 96 opgevoerd, terwijl de contributie in die plaats niet verminderde.

Nadat dus de verplichte bijdrage was betaald, heeft men nog een buitengewoon vrijwillig offer gebracht.

Het administreeren van de vereeniging voor Hooger Onderwijs is een aangenaam werk. Het kan nog aangenamer gemaakt worden. Er zijn broeders-agenten die niet zoo spoedig gereed kunnen komen met de afrekening. Wanneer daarin wat verbetering kan komen, *wat zou dat aangenaam zijn.*

Kort verslag van de classis Zwolle, gehouden 13 Nov. 1919.

De vergadering wordt geopend met het zingen van Ps. 122 : 3, gelezen Ps. 122 en gebed door Ds. Dekker, consulent van de roepende kerk Vollenhove.

De credentiebrieven worden nagezien door Ds. Lambers en ouderling Brens. Alle kerken zijn wettig vertegenwoordigd; de broeders van Ambt-Vollenhove B ontbreken, komen echter later ter vergadering.

In het moderamen nemen zitting: Ds. Dekker, praes., Ds. Visser, scriba, Ds. Schoemaker, ass.

Door den praeses wordt Ds. van Gelder en later Ds. Kapteijn welkom geheeten in 't midden der classis. hij spreekt er zijn blijdschap over uit, dat Ds. Visser van Zwolle is hersteld, dat de 3e vacature in die kerk weer is vervuld, feliciteert de kerk van Hasselt, dat Ds. Ozinga in haar midden blijft en hoopt, dat Ds. Schoemakers voor het beroep van Bzelum moge bedanken.

De assessor spreekt er zijn blijdschap over uit, dat Ds. Dekker in de classis is gebleven en feliciteert hem met zijn 25 jarig huwelijksfeest.

De notulen worden gelezen en vastgesteld.

Twee ingekomen stukken: *a.* van Ds. Munnik, *b.* van de kerk van Genemuiden.

Rapporten: *a.* van de visitatoren betreffende de predikantstraktementen, *b.* dat de stukken van Ds. Munnik in orde zijn bevonden, en *c.* van den depnaat kas minvermog. studenten.

De verschillende deputaten worden benoemd.

De vacatuurbeurten worden geregeld.

Rapport van den zendingsdeputaat.

Rondvraag art. 41 D. K. O.

Roepende kerk voor de volgende vergadering de kerken van Ambt-Vollenhove A en B; het moderamen zal dan zijn: Ds. Visser, praes., Ds. Dekker, ass. en Ds. Schoemaker, scriba.

Korte notulen worden gelezen en goedgekeurd.

De praeses sluit de vergadering.

Namens de classis,
H. H. SCHOEMAKER, *assessor.*

Kerknieuws.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Varsseveld, J. van Henten, te Oldekerk. — Geldermalsen, Dr. J. Hania Pan., te De Bilt (U). — Amsterdam (11e pred. plaats), R. E van Arkel, te Soest. — IJlst, A. M. van den Berg te Opperdoes. — Pieterburen, H. Drost, cand. te Dedemsvaart.

AANGENOMEN: Blija, J. Sybrandy, te Zuidlaren.

BEDANKT: Pernis, S. W. Bos, te Oude Pekela. — Dieren, L. J. C. Kreijt Jr., te Huizum. — Westsaan, O. Boersma, te Koudum. — Hollandscheveld, C. van Mourik, te Kooten (Fr.). — Vreeswijk, J. Sybesma, te Koudekerk a/d Rijn. — Oppenhuizen, D. B. J. van der Meulen, te Oostermeer.

Terneuzen. 1894 — 9 December 1919. Het was heden voor den kerkeraad, de gemeente en Ds. Groeneveld een aangename en gewichtige dag. Immers was het 25 jaren geleden, dat Z.Eerw. in den Dienst des Woords werd bevestigd in de Ger. Kerk te Marrum (Fr.) en werd dit heugelijk feit in eene openbare Godsdienstoefening herdacht. Naar aanleiding van 1 Tim. 1 : 17 bepaalde Z.Eerw. in een gloedvol uitgesproken rede de gemeente bij den jubel des geloofs.

Des avonds ten 6 ure werd in het kerkgebouw eene vergadering gehouden met de leden der gemeente, afgevaardigden der classis, zondagsschool, knapen-, meisjes- en zangvereenigingen, welke onder leiding stond van den voorziter der feestcommissie br. D. Schule Az. Broeder Bakker, vice-praeses van den kerkeraad bracht in welgekozen woorden den wensch over van den kerkeraad; br. H. Koelmans sprak namens de gemeente en presenteerde den jubilaris een kamerameublement met schilderij. Van den kerkeraad van Oenkerk werd een verkwikkelijk schrijven voorgelezen, met vermelding, dat eerlang een stoffelijk blijk van belangstelling zal volgen. Ook van Winsum-Obergum en Marrum waren zeer waardeerende brieven ingekomen met inhoud. Hierna zong de gemeente haren geliefden Leeraar staande toe Ps. 134 : 3.

Namens onderwijzers en onderwijzeressen sprak br. Koelmans.

Namens den kerkeraad van Oostburg werden zeer vriendelijke woorden gesproken door br. Catsman. Van de Zondagschoolver. Jachin was de heer I. J. v. d. Ouden de tolk, die hem namens de vereeniging aanbood, Het gedenkboek van de Ger. Zondagschoolver. Jachin, door Ds. J. P. Tazelaar in keurigen band en verguld op snee. Broeder Feij richtte namens de Knapenvereeniging „Het moterdaad" en de Jonged. Ver. »Bid en Werk« het woord en bood namens beide vereenigingen den jubilaris een beeld aan, voorstellende: Een herder wakende over de kudde. Broeder Nobels sprak namens de Zangvereeniging »Mobilisatieklanken« en bood een smaakvolle penhouder met inscriptie aan.

Ds. Thielen sprak namens de classis en de kerk van Axel. Ds. de Walle voor de kerk van Zaamslag. De heer Huizinga bracht namens de burgerlijke gemeente de felicitatie over van B. en W. Deze handelingen werden afgewisseld door het zingen van een psalmvers en door eenige liederen bereidwillig door de zangvereeniging ten gehoore gegeven.

Na al deze woorden dankte ten slotte de jubilaris onder aandoening voor al de blijken van belangstelling en waardeering, bovenal was de grondtoon zijns harten „Soli Deo Gloria".

Na afloop was de kerkeraad en de feestcommissie nog eenige oogenblikken met de jubileerende familie bijeen en werden daar ook nog goede woorden gesproken en namens den kerkeraad een photo van den kerkeraad aangeboden.

Nederlandsch Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Leerbroek, Hei- en Boeicop, Arnemuiden, Elst, W. Deur, cand. te Gouda. — Abbenbroek, C. van den Nieuwenhuizen, te Biggekerk-Nieuwland. — Weidum, J. v. d. Veen, te Jisp (N.-H.). — Enter, J. H. Gunning E.Bzn., te Hoogeveen. — Drogeham (toez.), J. G. Hooyer, te Rhenen.

AANGENOMEN: Reeuwijk, W. D. van Wijngaarden, cand. te Voorschoten. — Marken, J. H. H. van Beem, cand. te Sloterdijk. — Wapserveen (Dr.) (toez.), W. F. Dikboom, cand. te Groningen. — Delfzijl, J. C. Jörg, te Zandeweer. — Rotterdam (vac. Ds. Ulfers), Dr. H. T. Oberman, te Heemstede. — Helmond, J. Pelinck ter Haseborg, te Helenaveen.

BEDANKT: Otterloo, J. G. Woelderink, te Randwijk. — Oterleek, W. van Dooren, te Benningbroek. — Wijngaarden, Bleskensgraaf, Genderen, Hei- en Boeicop en Melissant, W. Deur, cand. te Gouda. — Rotterdam (vac. wijlen Ds. van Aalst), G. H. Beckenkamp, te Oldebroek. — Blauwkapel, I. C. G. Gobius du Sart, te Wijk bij Heusden. — Tiel, Dr. J. P. Cannegieter, te Middelburg. — Sneek, A. van der Heide, te Britswerd.

Advertentiën

Uit Brussel kwam de verpletterende tijding tot ons, dat na korte en ernstige krankheid is overleden in den ouderdom van 39 jaar onze innig geliefde Zoon en Broeder

CHRISTIAAN WARNER,
pred. der Geref. Kerk aldaar.

De belofte uit Matth. 10 : 32 is onze troost.

Amsterdam,
J. WARNER.
H. WARNER— VAN GEELEN.

Watergraafsmeer,
C. VAN VLIET— WARNER.
D. VAN VLIET.

Rotterdam,
J. WARNER.
B. M. WARNER— BÖMCKE.

4 December 1919.

Heden nam de Heere tot zich in Zijne heerlijkheid, na een kortstondige, maar hevige krankheid, onzen geliefden Broeder

KAREL JACOBS

in den krachtvollen leeftijd van 45 jaren. Een langen tijd mocht hij de gemeente dienen als opziener, den kerkeraad als scriba. Steeds was hij een voorbeeld van nauwgezetheid en ijver. Zijne gedachtenis zal tot zegening zijn.

Trooste de Vader der barmhartigheid en de God aller vertroosting de zwaar beproefde Weduwe met hare kinderen.

De kerkeraad der Ger. Kerk,
S. O. LOS. Praeses.
L. KRAMER, 2e Scriba.

Leerdam, 4 December 1919.

KOSTHUIS aangeboden.

Voor een paar schoolgaande Jongens of iets dergelijks wordt in het Centrum der Stad Groningen een **KOSTHUIS aangeboden** met gebruik van Vrije Slaapkamer en Studeerkamer. Br. fr. onder lett. H. aan het Bureau van dit Blad.

ONESIFORUS-BANK
UTRECHT.

Verstrekt bouwkapitaal tegen zekerheidsstelling aan Kerken, Scholen, Stichtingen.

Geeft uit 4½ % 10-jarige Obligaties in stukken van fl. 1000.—, 500.—, 250.—, 100.—, 50.—.

Inlichtingen verschaft de Directie, N. Gracht 69, Utrecht.

Boeken
die hun gewicht in goud waard zijn:
Meisjesroeping,
Als Echt
Moeder
De Man die
den Heere vreest
Prijs per deel:
f 2.50 in prachtband *f* 3.25
Uitgeversmaatschappij
E. J. Bosch Jbzn Baarn

N.V. HANDELSVEREENIGING P. S. BAKKER

GRONINGEN
A-KERKHOF 7

LEEUWARDEN
NIEUWESTAD

HEERENKLEERMAKERIJ

Uitgebreide keuze ENGELSCHE- en SCHOTSCHE stoffen voor: COLBERT- en JAQUET COSTUMES, PANTALONS :: en DEMI-SAISONS naar maat. ::

Eerste klasse coupe.
:: Billijke prijzen. :: (4085)

BOUWKUNDIG BUREAU
REYNEVELD & WILMS
RAPENBURG 115 — LEIDEN
- ONTWERPEN SCHOOL- EN KERKGEBOUWEN -

Nederlandsche Hypotheekbank

OPGERICHT **te Veendam** IN 1890.

Directie: Mr. M. J. BOS en R. DOJES (tijdelijk Directeur).

Bijkantoor: DEN HAAG Sweelinckplein 1.

Gepl. Maatsch. Kap. *f* 4.000.000.—. Hypotheken ruim *f* 38.000.000.—.
Reserves - 1.062 309 99. Pandbrieven „ - 37.000.000.—.

4½ pCt. Pandbrieven 95 pCt.
4½ „ „ 94 „

N.B. Deze Bank **niet te verwarren** met de 15 jaar later eveneens te Veendam opgerichte Veendammer Hypotheekbank.

Een zeer nuttig en waardevol geschenk is:

De Groote Synode van Dordrecht in 1618-1619

Met vele aanteekeningen, geput uit de oorspronkelijke, voor een — deel onuitgegeven bronnen —

DOOR

Dr. H. KAAJAN
V. D. M. te Rotterdam,
Schrijver van De Pro-Acta der Dordsche Synode.

Een historische bijdrage, die bedoelt een kort overzicht te geven van de Groote Synode en van wat aan haar vooraf ging, en waarin haar internationaal karakter — — bijzonder wordt belicht. — —

15 vel, groot 8°, met twee illustratiën.

Ingenaaid f 2.40. Gebonden f 3.25.
(met 5 % crisistoeslag).

— Een greep uit de vele beoordeelingen in onze Pers: —

De Schatkamer (Prof. Dr. J. W. POST): Deze historische bijdrage is „het" werk over de Synode. Het is een in elk opzicht gedegen werk. De schrijver is zijn stof meester.

Nieuwe Rotterdamsche Courant: De schrijver van de Pro-Acta heeft met deze nieuwe proeve zijn naam opgehouden.

De Zeeuw: Met grooten lof begroeten wij deze studie. Gereformeerde menschen moeten dit boek lezen.

UITGAVE VAN DE

AMSTERDAM. N. V. DE STANDAARD.

De Groninger Brandwaarborg-Maatschappij.

HOOFDKANTOOR

GRONINGEN, O. Boteringestraat 72.

Speciale afdeeling voor H. H. Predikanten en Onderwijzers, voor Kerken en Scholen, alsmede voor Leden van „Patrimonium".

Vrije Universiteit.

In dank ontvangen:

voor de Vereeniging:

door den heer Joh. Krap te 's-Gravenhage 3e storting *f* 400 door den heer A. Wilschut uit Charlois *f* 116.55; uit Hoogvliet *f* 13.05; uit Barendrecht *f* 47.65; uit Pernis (met *f* 10 gift) *f* 88.19; uit Poortugaal *f* 18 55; uit Rhoon *f* 3.75; uit IJselmonde *f* 90 43. samen *f* 378.17; door den heer J. Meijer te Zijdijk *f* 1; door den heer G. Schimmel te Amersfoort *f* 1.25; door den heer B. van Noort te Steenwijk *f* 61.50; door den heer M. Kaars te Dieren *f* 241.50; door den heer P. Segers te Lisse *f* 21.50; door den heer H. H. Luuring te Oostwedde *f* 27.50; door den heer D. Verburg te Zegveld *f* 61.80; door den heer A. Houweling uit Bleskensgraaf *f* 28.25; uit Brandwijk *f* 21.35; uit Giessendam *f* 7 75; uit Giessen Nieuwkerk *f* 61 15; uit Giessen Oudkerk *f* 29 15; uit Molenaarsgraaf *f* 28; uit Peursum *f* 63.20; uit Schelluinen *f* 1.25. samen *f* 240 10; door Ds. A. Schouten te Aalten *f* 130 65; door Ds. S. van der Wal uit Minnertsga *f* 15.85; uit Tzummarum *f* 42.45 samen *f* 58 30; van Dr. W. G. te A. *f* 31.25; door den heer H. Holtrop te Sloterweg (Haarlemmermeer) *f* 34 95.

Aan Collecten:

(Voor de Theologische faculteit): van de Gereformeerde Kerk te Zierikzee *f* 24 89; te Colijnsplaat *f* 24 34; te Haamstede *f* 15.08; te Bruinisse *f* 7 05; te de Bildt *f* 16 44; te Montfoort *f* 3.30; te Harmelen *f* 3; te Vreeswijk *f* 13.51; te Utrecht *f* 208 99; te Lopik *f* 12.19, te Amerongen *f* 6 73½; te Vleuten en de Meern *f* 4; te Driebergen *f* 11 65½; te IJselstein *f* 7.22; te Linschoten *f* 7.10.

Aan Schenkingen:

van Z. A. te Zierikzee *f* 10; door Ds. van Anken van N. N. te O. *f* 1.

door den heer H. van Emmerik te Hilversum *f* 1.

Voor de Medische Faculteit:

Aan Contributiën:

door den heer J. Wilschut uit Hoogvliet *f* 2.50, uit Charlois *f* 9.10. uit Barendrecht *f* 13 05, uit Pernis *f* 0.50, uit Poortugaal *f* 1 25, uit IJselmonde *f* 10 85 samen *f* 37 25; door den heer H. H. Luuring te Oostwedde *f* 105.50; door Ds. S. v. d. Wal uit Tzummarum *f* 0 60.

door den heer H. van Emmerik uit 's-Gravenland *f* 33 87½, uit Ankeveen *f* 1.20, uit Laren *f* 11.15, uit Hilversum *f* 389.30 samen *f* 435 52½.

door den heer H. van Emmerik uit 's-Graveland *f* 1. uit Hilversum *f* 18.80 samen *f* 19 80.

H. W. VAN MARLE Jr.,
Penningmeester.

Amsterdam. Keizersgracht 164
Post Giro No. 6327.

Bij J. H. KOK te KAMPEN verscheen heden:

KERSTLICHT

MEDITATIEN OM EN BIJ DE KRIBBE VAN BETHLEHEM

DOOR

Ds. J. J. KNAP Czn.

Prijs f 2.40 In geteekenden stempelb. f 3.25.

DIT BOEK BEVAT 14 MEDITATIËN.

ZIGTERMAN'S
Goedkoope Meubelwinkels
Groningen, Oude Ebbingestr. 33
TELEFOON 1177.

Assen, Markt 14.
TELEFOON 269.

Firma J. M. W. STOKER
ORGELHANDEL
CHOORSTRAAT 9 - - - UTRECHT

Onze voorraad Orgels omvat in de eenvoudige, zoowel als in de grootere en luxe soorten, een keur-Collectie instrumenten van erkend deugdelijke fabrikaten, waaronder:

Mannborg, Estey- & Kunst-Harmoniums.

Franco levering onder betrouwbare garantie.

De soliditeit en duurzaamheid onzer instrumenten is, door het gebruik van de allerbeste materialen, boven eiken twijfel verheven.

Desverlangd gemakkelijke betalingsvoorwaarden, tegen vergoeding eener billijke rente.

Lezers van Dag- en Weekbladen
IN DE
Spoorwegwagens,

werpt Uwe Couranten, na ze gelezen te hebben, in de bussen voor de Ziekenhuizen op de Perrons van de Spoorwegstations aanwezig; daarmede verricht gij een nuttig werk.

Laat ze vooral niet in den wagen liggen.

Beurtvaart

Het nieuwe

Vervoer-document voor Binnen-beurtvaart met ontvangbewijs

voldoende aan de eischen der Binnenscheepvaart-regeling van 4 Februari 1919.

Prijs 1 cent per stuk.

1000 ex. f 9.70 5000 ex. f 44.75
10000 ex. f 83.— 25000 ex. f 196.25
50000 ex. f 387.50 100000 ex. f 770.—

Document op enveloppen per stuk 1 cent.
Losse ontvangbewijzen per stuk ½ cent.

Te **Amsterdam** bij:
Drukkerij Holland,
N. Z. Voorburgwal 58—60,

Te **Rotterdam** bij:
J. H. DONNER,
Ged. Botersloot 128.

Te **Groningen** bij:
Firma JAN HAAN,
Nieuwe Ebbingestraat 23.

GELDNOOD.

De Nederlandsche Vereeniging van Vrienden der Waarheid tot handhaving van de leer en de rechten der Gereformeerde Belijdenis verkeert toch in Geldzorgen. Nog steeds heeft zij te voorzien in de behoeften van hen, die vroeger haar dienden, en van hun weduwen. Maar de kas is niet toereikende om dat naar behooren te doen Vandaar dat zij dezen nood bekend maakt in de hoop, dat evenals reeds zoo menigmalen, ook ditmaal er zullen zijn gewillige harten en handen. Het vroeger welbekende adres is vervallen, daar de Heere onzen broeder G. H. A. Grosheide tot Zich nam. De tweede ondergeteekende is in diens plaats getreden. Men wordt vriendelijk verzocht brieven en postwissels aan diens adres te doen toekomen.

B. VAN SCHELVEN, Voorz.
F. W. GROSHEIDE, Secr.-Penn.
Amsteldijk 83.

Amsterdam, 5 December 1919.

Abonnementen op
DE HERAUT
in Zuid-Afrika
worden aangenomen door
J. L. VAN SCHAIK,
Boekhandelaar
Kerkstraat Centraal
Pretoria
Postbus 724.

Vraagt uwen Winkelier:

VAN NELLE'S

GEBROKEN THEE

f 1.25 per pond (ZONDER opdruk)
f 1.45 „ „ (ROOD-opdruk)
f 1.60 „ „ (ZILVER-opdruk)
f 1.75 „ „ (AFTERNOON-TEA)

in halfponds-, ons- en halfons-pakjes.

Aangeboden:

f1000 4 pCt.	Ger. Kerk te Amsterdam.
„1000 4 „	Disc. scholen Ned. Herv. Kerk.
„ 100 4 „	School met den Bijbel te Bilt.
„1000 3½ „	„Valkenheide" te Maarsbergen.
„ 500 4 „	Ver. tot Chr. verpleging van Bedelaars enz.
„ 500 3 „	Ver. Chr. Nat. Schoolonderwijs.
„1000 4 „	Johannesstichting.
„ 100 4 „	Johannesstichting.
„ 500 3½ „	Opleidingsschool te Zetten
„ 100 4 „	Ver. v. Chr. onderwijs v. Zwakzinnigen te R'dam.

Aanbiedingen worden ingewacht bij:

Helderts & Co.,
AMSTERDAM. Eglantiersgracht 16